

Mogelijkheden tot nascholing en professionalisering van docenten GTC en LTC

Notitie vanuit Meesterschap in de vakdidactiek GTC en LTC, Suzanne Adema

Deze notitie is geschreven in het kader van Meesterschap in de vakdidactiek GTC en LTC. Het meesterschapsproject is bedoeld als een impuls voor

- Vakdidactisch onderzoek: de ontwikkeling van vakdidactische kennis
- De verspreiding van vakdidactische kennis ter versterking en professionalisering van de Nederlandse docentenpopulatie GTC en LTC

Deze notitie richt zich vooral op het tweede punt en geeft een overzicht van de huidige nascholings- en professionaliseringsmogelijkheden voor docenten GTC en LTC. Daarna wordt ingegaan op mogelijke uitbreidingen van het aanbod.

1. Aanbod

In het aanbod valt onderscheid te maken tussen aanbod voor alle docenten, aanbod specifiek gericht op beginnende docenten en aanbod gericht op ervaren docenten.¹ Het grootste deel van de nascholingen richt zich echter op alle docenten. Inhoudelijk richten de meeste (vakinhoudelijke) nascholingen zich op eindexamenauteurs en schoolauteurs voor de bovenbouw.

Voor de meeste nascholingen geldt dat het een eendaagse nascholing is zonder voorbereiding. De meest gebruikte vormen zijn lezingen (van maximaal een uur, met ruimte voor discussie) en workshops (van een uur tot anderhalf uur). Wetenschappers en auteurs van populair-wetenschappelijke boeken verzorgen op nascholingen meestal lezingen over vakinhoudelijke onderwerpen. Soms leggen ze daarbij de link naar de klas, meestal is die er ook al doordat het onderwerp aansluit bij een van de eindexamenonderwerpen. De workshops worden verzorgd door vakdidactici en/ of ervaren docenten GTC en LTC. Ook geven vakdidactici van aanverwante vakken wel eens een workshop. Zeker bij de wat grotere nascholingen (VCN Jaarvergadering, VCN Nazomerconferentie, VU Nascholingsdag) zijn er meestal meerdere workshops waar deelnemers een keuze uit kunnen maken.

Er is aanbod vanuit de VCN, de universiteiten (vakopleiding en lerarenopleiding) en commerciële partners, soms ook in samenwerking met elkaar. Voor bijna al het aanbod geldt dat het geregistreerd is op registerleraar.nl. Een uitgebreid overzicht van nascholingen en aanbieders van de laatste twee tot drie jaar is als bijlage toegevoegd. Het is een lijst die nog in ontwikkeling is, al heb ik wel zo veel mogelijk gestreefd naar volledigheid.

Er zijn verschillende kanalen waarlangs docenten GTC en LTC informatie (kunnen) krijgen over nascholingen:

- Het VCN-bulletin, op papier en digitaal
- De website van de VCN
- Quamlibet Info, een digitale vakdidactische nieuwsbrief vanuit Meesterschap (met een overzicht van universitaire nascholingen)
- Nieuwsbrief Gex, van de vakcommunity klassieke talen van digischool
- Brochures, mailings en websites van de aanbieders zelf

¹ In deze notitie ga ik niet in op de mogelijkheden tot professionalisering en persoonlijke ontwikkeling als zelfstandige literatuurstudie en eigen wetenschappelijk onderzoek (al dan niet begeleid in een promotietraject).

2. Mogelijkheden tot uitbreiding

De vakken GTC en LTC worden in Nederland gegeven door verschillende docenten, van niet- en andersbevoegden tot docenten met jarenlange ervaring in onderwijs en een brede kennis van alle facetten van de vakinhoud. In het aanbod van nascholingen wordt hier al enigszins mee rekening gehouden.

De Landelijke LiO-dag voor GTC en LTC is sinds enige jaren omgedoopt naar de Dag van de Jonge Classicus en Auxilia en staat open voor beginnende docenten (max. 5 jaar ervaring) en niet-bevoegden. Deze dag wordt door de vakdidactici ingevuld, met ondersteuning vanuit de VCN.

De afgelopen tijd heeft de VCN daarnaast verzoeken gekregen voor ondersteuning van beginnende docenten bij het (vakinhoudelijk) voorbereiden van het examenpensum. Daarom zal deze zomer tijdens de VU-UvA Zomerschool (voor leerlingen en studenten) bij wijze van pilot ook een cursus worden aangeboden waarbij beginnende docenten het examenpensum Latijn onder leiding van een universitair docent (SA) zullen voorbereiden. Deze cursus wordt vanuit Meesterschap verzorgd en ik zal daarna de belangstelling voor en invulling van dit soort cursussen evalueren.

Aan de andere kant van het spectrum is ook nog uitbreiding van het aanbod mogelijk voor meer ervaren docenten. In de Gouden Standaard voor het Gymnasiumonderwijs (Kits 2014) noemt men voor deze groep nascholingen op het gebied van pedagogische en didactische ontwikkelingen en nascholingen over wetenschappelijke ontwikkelingen.

Voor deze doelgroep valt te denken aan de vorm van een Professionele Leergemeenschap. Binnen Meesterschap loopt er dit jaar één PLG. Deze vorm van professionalisering zal ik aan het eind van het jaar evalueren. Voor meer ervaren docenten zijn (pre-)promotietrajecten natuurlijk ook een mogelijkheid voor vakinhoudelijk of vakdidactische verdieping.

Wat de vorm van de huidige nascholingen betreft, is er weinig aanbod van langer lopende nascholingen met een aantal bijeenkomsten en voorbereiding. Deze vorm is geschikt om docenten zelf lesmateriaal te laten ontwikkelen. Aan de VU is er nu een aantal jaar een dergelijk aanbod, maar met wisselende aanmeldingen. Voor een deel lijkt dit te maken te hebben met het ruime aanbod van nascholingen.

Inhoudelijk zouden er meer expliciete nascholingen over onderbouwstof kunnen worden aangeboden. Onderbouwwonderwerpen komen nu overigens wel aan bod in de workshops van diverse grotere nascholingsdagen. In de Gouden Standaard voor het Gymnasiumonderwijs (Kits 2014) noemt men als relatief nieuwe en/of relevante inhoudelijke onderwerpen voor nascholingen de integratie van taal en cultuur, de doorwerking van de klassieken in de moderne tijd, het ontwerpen van nieuwe PTA's en valide schoolexamens waarbij taal en cultuur geïntegreerd worden getoetst op de hogere denkniveaus.

GTC en LTC zijn vakken met raakvlakken met veel andere vakken, zoals Nederlands, geschiedenis en filosofie. Voor GTC en LTC zouden bij nascholingen dan ook vakdidactici van deze aanverwante vakken uitgenodigd kunnen worden. Dit gebeurt soms al in de workshops van de bestaande nascholingen, maar dit zou bijvoorbeeld meer gestimuleerd kunnen worden vanuit Meesterschap en/of VakdidactiekGW. Ook kan er gedacht worden aan een grote nascholing die voor alle Geesteswetenschappen wordt aangeboden. Daarbij moet wel goed duidelijk zijn voor classicus dat deze dag ook voor hen bedoeld en interessant is (vooral ook gezien het ruime bestaande aanbod en een lichte verzadiging van de markt).

Bronnen

- Kits, K. Luger, S. Neven, H. en Zijlstra, P. (2014). *Een Gouden Standaard voor gymnasiumonderwijs*. (Algemene Onderwijs Bond), url <http://www.vcnonline.nl/files/2014%2001%2030%20De%20Gouden%20Standaard%20voor%20de%20Gymnasium%20Opleiding%20definitief.pdf>
- Belanggroep Gymnasiale Vorming (2015) *Enquête Stand van de Gouden Standaard voor gymnasiumopleiding op de scholengemeenschappen*, BGV/AoB. Url: <http://bgv.aob.nl/wp-content/uploads/2015/09/Rapportage-BGV-enqu%C3%AAt-sept.2015.pdf>

- Goris, M. (2007) *Vakdossiers Tweede Fase. Klassieke Talen. Problemen in het onderwijs Klassieke Talen in Nederland en mogelijke wegen naar een betere toekomst*. Enschede (SLO)
- Kroon, C.H.M. en Sluiter, I. (2010) *Het geheim van de blauwe broer. Eindrapport van de Verkenningcommissie Klassieke Talen*. Leiden/Enschede (SLO)
<http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/rapporten/2010/11/19/het-geheim-van-de-blauwe-broer.html>.
- Waslander, S. et al. (2009) *Latijn en de kracht van de vanzelfsprekendheid. Een onderzoek naar succesbevorderende en succesbelemmerende factoren bij het vak Latijn op zelfstandige gymnasia*. Haarlem (VRZG)
- Waslander, S. et al. (2011) *De toren van Jenga*. Utrecht (Belangengroep Gymnasiale Vorming/AoB)

Daarnaast: rondvraag bij collega's, docenten en vakvereniging (VCN, VO-WO-overleg, overleg vakdidactici), diverse websites van bekende aanbieders.

Bijlage: Overzicht huidig aanbod

Hieronder een lijst van het huidige aanbod van de laatste twee tot drie jaar. Ik heb gestreefd naar volledigheid, maar aanvullingen zijn van harte welkom.

1. Brede doelgroep: alle (bevoegde) docenten

Aanbod van vakvereniging en universiteiten

- **VCN Jaarvergadering**
Aanbieder: VCN
Een jaarlijkse vergadering voor alle leden. De vergadering wordt voor een groot deel inhoudelijk gevuld met lezingen en workshops, gegeven door wetenschappers, vakdidactici, ervaren docenten, mensen van buiten de wetenschap (bijv. vanuit theaterwereld, auteurs populair-wetenschappelijke boeken). Hier komen elk jaar ongeveer 50-70 docenten.
- **VCN Nazomerconferentie**
Aanbieder: VCN en VO-WO-overleg
Tweedaagse nascholing op vrijdag en zaterdag in september. Georganiseerd door de universitaire opleidingen (bij toerbeurt), samen met de voorzitter van het VO-WO-overleg (Prof. Dr. Teun Tieleman). Lezingen over de eindexaminauteurs (door vakwetenschappers) en workshops, soms over eindexaminauteurs maar meestal over algemenere vakdidactische onderwerpen (soms door vakwetenschappers, meestal door vakdidactici en ervaren docenten). Hier komen elk jaar ongeveer 150 -180 docenten op af.
- **VU Nascholingsdag**
Aanbieder: Lerarenopleiding GTC en LTC VU (vakdidactici: K. van Oeveren, H. Stouthart)
Een jaarlijkse dag in het najaar met lezingen (over examenonderwerpen) en workshops (meestal didactische onderwerpen). De dag wordt georganiseerd door de vakdidactici van de VU. De lezingen worden doorgaans verzorgd door vakwetenschappers, de workshops meestal door (ervaren) docenten. Hier komen elk jaar ongeveer 150 docenten op af.
- **Illustere School UvA**
Aanbieder: Opleidingen GTLC, Archeologie UvA
De Illustere school verzorgt nascholingen vanuit UvA FGW, met daarbij ook ieder jaar een aantal nascholingen speciaal toegespitst op, of erg geschikt voor Classici. De vorm is meestal een lezingendag, met aan het eind discussie en gezamenlijke reflectie op de mogelijke toepassingen in het onderwijs. De Illustere School heeft daarnaast ook reizen in het aanbod, in samenwerking met Labrys, bijvoorbeeld Siciliëreis, 19 t/m 26 oktober 2016, voorafgegaan door een studiedag.
- **Dag van Taal, Kunsten & Cultuur, Rijksuniversiteit Groningen**
Aanbieder: Lerarenopleiding Groningen
Jaarlijks terugkerende studiedag voor de vakken Nederlands, klassieke - en moderne vreemde talen en CKV. In lezingen en workshops gaan sprekers in op de (laatste) wetenschappelijke ontwikkelingen in de vakgebieden en schenken ruim aandacht aan toepassingen in de praktijk.
- **Zomerschool klassieken**
Aanbieder: Opleidingen GLTC UvA en VU
De Zomerschool Klassieken is een week in de zomervakantie waarin cursisten (v.o.leerling, studenten, v.o.docenten) Griekse en Latijnse teksten lezen. Voor gevorderden (masterstudenten en v.o.studenten) worden leescolleges aangeboden met pensia van (veelal) auteurs die buiten het reguliere aanbod van de opleiding liggen. Docenten uit het v.o. geven zich ook geregeld op voor deze leescolleges.
- **Vakinhoudelijke lezingendagen**
Aanbieder: diverse opleidingen GLTC
Prijs: Varieert, soms gratis (gefinancierd met bijv. valorisatiegeld)

Vanuit diverse opleidingen, of op initiatief van individuele wetenschappers worden geregeld lezingendagen en alumnidagen georganiseerd.

- **Contractonderwijs**

Aanbieder: Opleidingen GLTC

Alumni kunnen Mastercursussen volgen, betaling per studiepunt. Alle universiteiten kennen deze vorm, de UvA biedt het expliciet aan op de website met nascholingen. In hoeverre deze mogelijkheid bekend en benut wordt, is niet bekend.

Aanbod van uitgeverijen en andere aanbieders

- **Eisma, Lezingendagen over schoolauteurs en Romereis**

Aanbieder: Uitgeverij Eisma

Uitgeverij Eisma organiseert vrijwel jaarlijks een Romereisdag (in voorjaar), met lezingen van vakwetenschappers (archeologen, classici, kunsthistorici, historici). Daarnaast organiseren ze ook lezingendagen over Latijnse of Griekse Schoolauteurs.

- **Hermaion, studiemiddag in de Week van de Klassieken (in RMO)**

Aanbieder: Uitgeverij Hermaion

Hermaion studiemiddag in de Week van de Klassieken, in het Rijksmuseum voor Oudheden. In 2016 gecombineerd met de presentatie van *Chaire!*, nieuwe lesmethode Latijn, daarnaast lezingen van vakwetenschappers over het eindexamen van volgend jaar en een rondleiding door RMO.

- **Staal en Roeland, nascholingsmiddag in Allard Pierson Museum**

Aanbieder: Uitgeverij Staal en Roeland

Geregeld nascholingsmiddagen.

- **Addisco, diverse nascholingen rond gesproken Latijn**

Aanbieder: Addisco

Naast cursussen voor geïnteresseerden, biedt Addisco ook bij- & en nascholingscursussen voor docenten die in hun lessen gebruik willen maken van gesproken Latijn en/ of de methode van Oerberg.

Algemene nascholingen voor Gymnasiaal onderwijs (niet vakdidactisch)

- **Gymnasiumcafés**

Aanbieder: AOB (Belangengroep Gymnasiale vorming)

Prijs: gratis

Intervisiemogelijkheid voor gymnasiumdocenten op verschillende plekken in het land (in 2104-2015). Niet alleen voor classici.

2. Beperkte doelgroep: beginnende en/ of niet-bevoegde en/ of anders bevoegde docenten ('auxilia')

- **Dag van de Jonge Classicus (en Auxilia)**

Aanbieder: Vakdidactici-overleg en VCN

De Dag van de Jonge Classicus (en Auxilia) is tevens de Landelijke LIO-dag en wordt georganiseerd door de vakdidactici, in samenwerking met de VCN. Er zijn lezingen en workshops, gericht op beginnende docenten.

- **Zomerschool Klassieken**

Aanbieder: Opleidingen GLTC

De Zomerschool Klassieken is een week in de zomervakantie waarin cursisten (v.o.leerling, studenten, v.o.docenten) Griekse en Latijnse teksten lezen. Binnen dit stramien wordt in 2106 voor het eerst ook voor (beginnende) docenten het examenpensum aangeboden.

3. Beperkte doelgroep: ervaren, bevoegde docenten

- **Docentenontwikkelteams Radboud Universiteit**
Aanbieder: Samenwerking tussen vakwetenschappers en docenten v.o.
De docentenacademie van de Radboud Universiteit biedt deze vorm van nascholing. Onder begeleiding van de projectleider(s) inventariseren deelnemers en projectleider gezamenlijk de vragen die leven rondom dit thema, bekijkt men wat de daarmee samenhangende doelen zijn en stellen we gezamenlijk vast wat het gewenste eindproduct is.
- **Docentontwikkelteams VU en UvA Pre-University college**
Aanbieder: Samenwerking tussen vakwetenschappers en docenten v.o.
Deze docentontwikkelteams bestaan uit wetenschappers en v.o.-docenten die in samenwerking modules ontwikkelen voor het Pre-University college van VU en UvA.

Voor deze doelgroep zijn mogelijk ook promotietrajecten interessant, bijvoorbeeld via [DUDOC Alfa](#) of de [NWO promotiebeurs voor docenten](#).

4. Doelgroep: Secties Klassieke Talen

- **Nascholing op maat aan secties**
Aanbieder: (oud)vakdidactici
Prijs: varieert
Vakdidactici van de opleidingen en oud-vakdidactici (bijv. bedrijf MetisMatters) bieden begeleiding aan secties bij het opstellen en invullen van leerlijnen en Programma's van Toetsing en Afsluiting (PTA's).